

☺ Setkání s ...

Jeden aspekt sebetranscendence, zásadní fakt, že člověk sahá za sebe sama k nějakému smyslu, který má být naplněn - a nejdřív vlastně vůbec odhalen, snažím se postihnout motivačně teoretickým konceptem „vůle ke smyslu“.

Vysvětlím, proč označuji svou teorii termínem „logoterapie“. **Logos** je řecké slovo, které znamená „mysl“. Logoterapie se soustřeďuje na smysl lidské existence a na hledání tohoto smyslu. Podle ní úsilí nalézt smysl vlastního života je prvořadou motivační silou v člověku. Proto mluvím o **vůli ke smyslu** v protikladu k principu slasti nebo jinak řečeno **vůli ke slasti**, na niž se soustřeďuje Freudova psychoanalýza, i v protikladu k **vůli k moci**, jak ji zdůrazňuje Adlerova psychologie. ... Hledání smyslu je v životě člověka primární silou, nikoli „sekundární racionalizací“ pudových hnacích sil. Tento smysl je jedinečný a zvláštní tím, že každý člověk jej musí a může naplnit sám. Jen tehdy nabývá významu, který uspokojí vůli ke smyslu. Někteří autoři tvrdí, že smysl a hodnoty nejsou „nic než obranné mechanismy, reaktivní formace a sublimace“. Za sebe mohu říci, že bych nebyl ochoten žít pouze pro své „obránné mechanismy“ ani zemřít kvůli svým „reaktivním formacím“.

Hledání smyslu a hodnot může zajisté vést spíše ke vzniku vnitřního napětí než k niterné rovnováze. Ale přesto je právě toto napětí nepostradatelnou podmínkou duševního zdraví. Odvážuji se říci, že nic jiného na světě nemůže člověku tak účinně pomoci přežít i nejhorsí podmínky jako poznání, že v jeho životě je nějaký smysl. Existenční vakuum je obecně rozšířený jev dvacátého století. ... Kdykoli jsem tázán, jak vysvětluji vznik existenciálního vakua, poukazuji obvykle na tento fakt: Na rozdíl od zvířete neříkají člověku žádné instinkty neříkají člověku žádné instinkty, co musí, a člověku dneška už neříkají žádné tradice, co je jeho povinností. Často se zdá, že už neví, co vlastně chce. A tím více je divý po tom, buď jen chtít to, co dělají jiní, nebo dělat to, co jiní chtějí. V prvním případě máme co činit s konformismem, ve druhém s totalitarismem. Vedle konformismu a totalitarismu nastupuje jako třetí důsledek existenciálního vakua specifický neuroticismus. Dochází k nástupu nového druhu neurózy, kterou jsem označil jako „noogenní neurózu“ (pozn.: noos-mysl). ... Existenční vakuum se projevuje hlavně stavem nudy. Nyní můžeme rozumět Schopenhauerovu výroku, že lidstvo je zřejmě odsouzeno kolísat mezi dvěma extrémy: úzkostí a nudou.

Správně pochopenou otázkou smyslu života neklade člověk životu, nýbrž život člověku. Člověk by se neměl tázat, co je smyslem jeho života, ale vzít vážně konkrétní otázky, které mu klade život v každé chvíli. Pravou odpovědí na tyto otázky je jen **odpovědnost** za vlastní život ve zcela konkrétních situacích a jimi daných úkolech. V odpovědnosti vidí logoterapie podstatu lidské existence.

Viktor Emanuel Frankl, 26.3.1905 - 1.9.1997, světoznámý psychiatr, zakladatel logoterapie a existenciální analýzy, jeho 30 knih bylo přeloženo do 22 jazyků, ukázky jsou z knihy *Člověk hledá smysl*, která dosud vyšla na celém světě ve více než devíti milionech výtisků a je po Bibli nejpřekládanější knihou. Frankl v ní prostým a o to působivějším způsobem vylíčil svou zkušenost života v koncentračních táborech (za války prošel vězněním ve třech nacistických „lágrech“) a vyložil základní pojmy logoterapie.

Franklova řeč v roce 1988 při vzpomínkové slavnosti na náměstí před vídeňskou radnicí sklídila obrovský potlesk. Zde jsou z ní výňatky:

Pane starosto, milí Vídeňané! Doufám ve Vaše pochopení a proto Vás chci nyní poprosit, abyste společně se mnou vzpomněli na mého otce, který zahynul v Terezíně, na mou matku a mého bratra, kteří zahynuli v Osvětimi, na mou ženu, která nechala svůj mladý život v Bergen-Belsenu. Neočekávejte však ode mne slova nenávisti. Ostatně koho bych měl nenávidět? Znal jsem pouze oběti, ne však pachatele. Alespoň je neznám osobně. A obviňovat někoho neosobně, kolektivně, to striktně odmítám. Kolektivní vina totiž neexistuje. Vina může být jen osobní vinou.

15. srpna 1945 jsem se vrátil z koncentračního tábora prvním možným transportem na nákladním autě do Vídně. Od té doby jsem byl třašedesátkrát pozván do USA - na univerzity a podobně. Z každé této cesty jsem se vrátil do Rakouska. Ne proto, že by mě Rakušané tolik milovali, ale proto, že já jsem miloval Rakousko. Láska, jak všichni víme, není vždy založena na vzájemnosti.

V USA se mne pokaždé ptali, proč jsem nepřijel už před válkou. Musel jsem pak vysvětlovat, že jsem roky čekal na vízum do USA. A když bylo vyřízeno, bylo už pozdě. Nesnesl jsem prostě pomýšlení, že bych své staré rodiče ponechal jejich osudu pod vládou nacistů. Dal jsem přednost tomu, že budu sdílet jejich osud společně s nimi. Bylo mi to bližší. Američané se pak ptali, proč jsem tedy nepřišel do USA hned po válce, proč jsem se vůbec vracel do Vídně. Cožpak mně a mým lidem ve Vídni málo ublížili?

Odpověď jsem jim, že ve Vídni žila například jedna baronka, katolička, která po celou válku ve svém bytě skrývala s nasazením vlastního života jednu moji sestřenicí a tím jí zachránila život. A pak byl ve Vídni jeden advokát, socialista, ten mi za války dával potraviny kdykoli mohl, ačkoli tím ohrožoval sám sebe. A teď mi řekněte, ptal jsem se pak Američanů, proč bych se neměl vracet do města, ve kterém žijí takoví lidé?

Asi mi namítnete, že to jsou jen výjimky. Lidé byli spíše oportunističtí. Měli klást odpor. V tom vám musím dát za pravdu. Ale mějte prosím na paměti, že odpor předpokládá hrdinství a to je možné očekávat pouze od jednoho jediného člověka - od sebe sama.

Nacionální socialismus zplodil rasové šílenství, ale jestli vám mohu prozradit, co si o tom myslím, zní má odpověď takto: Existují jen dvě lidské rasy, a to rasa lidí slušných a rasa lidí, kteří slušní nejsou. Hranice mezi oběma prochází napříč všemi národy a uvnitř národů všemi stranami a seskupeními všech druhů. I ti, kdož byli v koncentračním táboře, patří na tu či onu stranu. Dokonce i mezi příslušníky SS bylo možno potkat docela slušné lidi, stejně jako mezi vězni byl naopak nejméně mizera.

Slušní lidé tvořili vždy menšinu a myslím, že jí vždy zůstanou. Nebezpečí ale spočívá v něčem jiném: když totiž politický systém vynese neslušné lidi nahoru a postará se o to, aby se takový negativní výběr národa dostal ke kormidlu. Před tímto nebezpečím není žádný národ uchráněn.